

Ab Westervaarder

Het groot instinkboek

Ab Westervaarder (1927-1989) ging na de handelsschool in 1943 bij de expeditie van Verkade werken om te eten te hebben en niet in Duitsland te hoeven gaan werken. Tijdens zijn dienstplicht bij de marine kwam hij in contact met een Engelsman en besloot Engels te gaan studeren. Na zijn MO A en het examen tolk-vertaler werkte hij in de jaren zestig als redacteur/vertaler bij Associated Press en trad daarna als 'eindcontroleur/vertaler A' in dienst bij de afdeling Filmvertalingen van de NTS. Hij hechtte eraan dat het werk op de vertaalafdeling goed gebeurde en had altijd een oude titelkaart met pen naast zijn stoel liggen. Klopte er iets niet aan een vertaling, dan noteerde hij dit voor de betreffende vertaler en had hij meteen ook weer een aanleiding voor een item in het Instinkboek. Boeken heeft hij eigenlijk niet vertaald, met één uitzondering: het nog altijd leverbare standaardwerk van J.K. Galbraith De crash van 1929 (bij verschijning in 1963 overigens nog De krach van '29 geheten – ook dat zegt iets over vertalen...). Zijn Engels onderhield hij door elke week The Observer en The Sun en elke maand Playboy (modern Amerikaans), Readers Digest (de taal van Reagan) en MAD te kopen. Verder ging hij zeer regelmatig naar Engeland en dook dan onder in bars, bij paardenrennen, bekeek shows, alle Engelse tv-zenders, praatte in winkels en op pleinen, waar mensen waren, met iedereen. Op een 'bonte avond' bij Butlins heeft hij nog eens een prijs gewonnen met een verhaal over hoe moeilijk het Engels toch was voor buitenlanders (moesten jonge honden in de litterbox?). Hij was dan ook een enthousiast 'andersomvertaler'. Bij de NTS/NOS vertaalde hij vaak programma's die naar Montreux werden gestuurd, zoals een show van Wim T. Schippers of van Jasperina De Jong, die ook zijn vertaling van Chopins Minutenwals zong. Als hij trouwens had geweten dat Jasperina zo goed te verstaan was (anders dan Barbra Streisand), zou hij nóg betere oplossingen hebben gezocht, zei hij daar later over. Ook heeft hij een Nederlandse versie van Lewis Carrolls 'Jabberwocky' op zijn naam staan ('De Krakelwok') en vertaalde hij o.m. liedjes onder het

pseudoniem M.A. Porkasz. Humor was voor hem erg belangrijk. De moppen bij All in the Family of de Muppetshow moesten kloppen. Daar lette hij scherp op bij de eindredactie. Zijn geheugen was zijn trots en toen hij door hersentumoren delen daarvan verloor, raakte dit aan de basis van zijn bestaan: zijn werk, al heeft hij nog doorgewerkt tot het niet meer ging. Het team van de vertaalafdeling heeft die laatste twee jaar veel voor hem betekend. Daar voelde hij zich thuis, met collega's die langskwamen, belden, informeerden en praatten. Van het Instinkboek dat door Timon van Heerdt en Willem Muilenburg werd gebundeld kreeg hij een speciale uitgave. Het afscheid van zijn werk betekende geen afscheid van de mensen en van zijn tehuis bij de NOS. VertaalVerhaal is zeer verheugd dit compendium – een begrip onder oudere vertalers – opnieuw onder de aandacht te kunnen brengen en dankt zijn weduwe Erna Booij voor haar welwillende toestemming en waardevolle bijdrage.

HET GROOT INSTINKBOEK

van
Ab Westervaarder

VOORWOORD

Het groot instinkboek is een initiatief geweest van Ab Westervaarder, eindredacteur van de afdeling Filmvertalingen van wat ooit de NOS was en wat nu het NOB heet. Een aantal jaren geleden kwam hij met de eerste aflevering, in de verwachting dat de vertalers van de afdeling bepaalde fouten nooit meer zouden maken. Of die verwachting geheel is uitgekomen, laten we graag aan het oordeel van de geschiedenis en de kijkers over. Het *Instinkboek* is in ieder geval een nuttig en geestig werk, en na 25 afleveringen meenden we dat het uitgeven van een verzamelband, vermeerderd met een aantal hopelijk even nuttige bijlagen*, op zijn plaats was. Die uitgave ligt nu voor u.

Timon van Heerdt
Hilversum 1988

* Waarvan er twee – een lijst van nuttige naslagwerken die destijds ter beschikking stonden en een index op dit *Groot instinkboek* zelf – in deze (immers digitale en doorzoekbare) herpublicatie als vertaalverhaal zijn weggelaten.

zijnde een aan de harde praktijk ontleende verzameling moeilijkheden die na verschijnen van elke aflevering nooit meer fout vertaald mogen worden.

RUMP

bil (niet *romp*)

HERNIA

breuk (een hernia is een *slipped disk*)

PERVERSE

dwars, tegendraads (pervers is *perverted*)

BILLION

Engels: biljoen (1 met twaalf nullen)

Amerikaans: miljard (1 met negen nullen)

Let op: dit zet zich door bij grotere getallen. Trillion heeft in 't Engels 18 nullen, in 't Amerikaans 12 nullen.

SUBWAY

Engels: (voetgangers)tunnel

Amerikaans: metro

PROM

Engels: promenadeconcert

Amerikaans: schoolbal

INVALID

een (langdurig) zieke (een invalide is een *cripple*)

STRAIT

smal, eng, bekrompen

STRAIGHT

recht

Let op: Engelstaligen kunnen zelf vaak niet deze spellingen uit elkaar houden.

STABLE

stal

STALL

box (in een stal)

HORSEBOX

wagen voor het vervoer van paarden

TYPHUS

vlektyfus (tyfus is *typhoid* of *typhoid fever*)

BLINDS

zonwering, luxaflex, zongordijn (blinden zijn *shutters*)

COTTAGE CHEESE

kwark (niet *boerenkaas*)

SOLDIER

militair (soldaat is *private*)

STORM

(meestal) bui (storm is *gale*)

RECORDER

(meestal) blokfluit

TO SEE A SHOW

Amerikaans naar de film gaan

GENIAL

joviaal (niet *geniaal*)

MINCEMEAT

zoete pasteivulling van rozijnen, sukade, snippers e.d.

MINCED MEAT

gehakt

HOSPITAL

ziekenhuis (alleen een militair ziekenhuis heet een *hospitaal*)

HARMONICA

mondharmonika (een harmonika is een *accordion*)

BARRACKS

kazerne (barakken zijn *sheds*)

CRISPS

(Eng.) heten in 't Nederlands *chips* (in Amerika ook)

Wat een Engelsman *chips* noemt, heet bij ons *patat*.

QUARTERMASTER CORPS

intendance

Een *kwartiermeester* is een soort korporaal bij de marine.

BREASTSTROKE

schoonslag

borstslag bestaat niet, wel (verouderd) *borstcrawl*

BASEBALL

honkbal (er is geen enkele reden om *baseball* te laten staan)

PURPLE

paars

(purper is *deep red*, *carmine* of *carmine red*)

CHAPS

beenkappen van leer of schapenvacht, zoals 'n cowboy die draagt

OILS

olieverf, schilderij in het algemeen (geen *olie*)

HALL of HALLWAY

gang in huis, hotel, of dergelijke (geen *hal*)

DOWN THE HALL

verderop in de gang (niet *in de benedenhal* of zoiets)

ALLEY

steeg (geen *laantje*)

FORE!

Voor vrij! Een waarschuwingsuitroep voor de afslag bij golf.

Niet te vertalen met *vier*, ook al staat er in scripts vaak *four*.

I'M AFRAID

helaas, jammer genoeg. Vrijwel nooit te vertalen met *ik vrees* o.i.d.

PAROLE

een veroordeelde die vrij is *on parole* heeft een deel van zijn straf kwijtgescholden gekregen op voorwaarde van naleving van een aantal bepalingen. Bij gebrek aan beter te vertalen met *voorwaardelijk vrij*.

Wat wij een voorwaardelijke veroordeling noemen, is *a suspended sentence*. Daarbij is de enige voorwaarde dat de veroordeelde niet opnieuw in de misdaad terugvalt.

Erewoord (voor parole) slaat nergens op.

HOMELY

lelijk (niet *huiselijk*)

MONGOOSE

de naam van twee zeer verschillende dieren:

a) ichneumon (een wezelachtig dier dat slangen doodt)

b) zwartkopmaki (een soort aap)

ELAND

eland-antilope (een Europese eland is *elk*, een Amerikaanse *moose*)

EGRET

ondanks het woordenboek niet *aigrette*, maar *zilverreiger*

SHEET

op een zeilvaartuig *shoot* (niet: het zeil)

OVER

He lives *over* a bicycle shop – hij woont *boven* (niet: tegenover) een fietsenzaak

DOG WATCH

platvoet(wacht) de hondenwacht is *the midnight watch*

MORALE

moreel (alleen in de wielrennerswereld is *moraal* hiervoor gebruikelijk).

Moraal is *morals*

ORDEAL

bezoeking (oordeel is *judg(e)ment*)

BABY

wordt in 't Engels ook gebruikt voor kinderen op de leeftijd waarop wij ze *kleuters* noemen.

SISTER

(in ziekenhuizen) – hoofdzuster (zuster is *nurse*)

COLONEL

de aanspreektitel van zowel de kolonel als de luitenant-kolonel. Deze laatste wordt in het Nederlands *overste* genoemd. Kolonels (full colonels) zijn veel zeldzamer dan oversten. Voorbeeld: in M*A*S*H* is colonel Henry Blake een luitenant-colonel. Hij wordt dus in vertaling *overste* genoemd.

In PERU wonen PERUANEN

Peruvianen is een nodeloos insluipsel.

TO HAVE LUNCH

altijd even nadenken: gaat de betrokkene *lunchen* of gaat hij *schaften*?

Archie Bunker gaat uiteraard *schaften*.

In zijn *trommeltje* (niet: lunchpakket) heeft hij boterhammen (geen sandwiches).

FOOD

het gebruik om dit te vertalen met het wezenloze woord voedsel neemt hand over hand toe. Denk meer in de richting van: eten, levensmiddelen, iets te eten e.v.a.

BEDSTEAD

ledikant (bedsteden zijn 'n on-Engels en on-Amerikaans verschijnsel; als ze al voorkomen, heten ze *cupboard beds*)

UNDERGROUND

(als openbaar vervoer) niet meer te vertalen met ondergrondse o.i.d. Sinds we er in Nederland ook anderhalve hebben, heet zoiets een *metro*.

Als een Amerikaan THE TIMES zegt, bedoelt hij veelal *The New York Times*.

Het blad dat echt *The Times* heet, zal hij dan The London Times noemen. Er is echter

geen blad van die naam, dus dienen wij in dat geval toch *The Times* te zeggen.

CHIEF CONSTABLE

het hoofd van politie in een Brits graafschap, dus geen *hoofdagent*.

ONE DAY

eens (*op een dag* is een anglicisme)

WHAT ARE YOU TALKING ABOUT?

Wat bedoel je eigenlijk? (En niet: Waar heb je 't over?) Nog beter is: Ik begrijp niet wat je bedoelt o.i.d.

De retorische vraag is in het Engels gebruikelijker dan in het Nederlands. Ook b.v.: Is that you? – Who else? Ben jij daar? – Ja, allicht o.i.d.

THE THOMASES HAVE COMPANY

Bij (de familie) Thomas hebben ze visite.

(Constructies als: *De Thomassen hebben visite* zijn on-Nederlands.)

EXOTIC

slechts zelden: exotisch, maar meestal gewoon *ongewoon*.

Exotisch is uitheems, en wordt door ons vrijwel uitsluitend aan tropische gebieden gelieerd.

Exotic = vreemd, vanuit het standpunt van de spreker.

SOLID

massief (solide is *strong. sturdy, sound, well-made* o.i.d.)

COMPASSES

passer (kompassen komen zelden in 't meervoud voor)

DIGESTIVE

een tarwekoekje (en geen spijsverteringsbevorderend middel)

Een TAPE-RECORDER heet bij ons al ijzeren jaren een *bandrecorder*.

Hou de volgende vier goed uit elkaar:

LAME – mank, kreupel

CRIPPLE – invalide (znw) CRIPPLED – invalide (bnw)

INVALID – (langdurig) ziek

PARALYSED – lam, verlamd

COMMITTEE

- comité

- commissie

- bestuur (van een vereniging)

Het verschil tussen een commissie en een comité is dat een commissie gekozen wordt en een comité zichzelf samenstelt. Uitzondering: het centrale comité van de communistische partij van de Sovjetunie. Dit is een historische vergissing die toch niet meer terug te draaien is. Nog iets om te onthouden:

THE EXECUTIVE

van een vereniging: het dagelijks bestuur

TO GO SHOPPING, TO GO TO THE SHOPS

boodschappen doen (*winkelen* zeggen wij niet als het gaat om het in huis halen van dagelijkse levensbehoeften)

MORNING COAT

jacquet (geen *ochtendjas*)

STORM TROOPER

SA-man

ATHLETE

lang niet altijd *atleet*, maar vaak *sportman*

SPORTSMAN

lang niet altijd sportman, maar vaak iemand die zich intensief bezighoudt met jagen, paardensport, gokken en dergelijke (in deze laatste betekenis ook vaak: *a sporting man*)

Sinds enkele jaren is het BRITSE POND in 100 p. (uitgesproken: pie), dus niet in penny's. In oudere of historische series kan nog de onderverdeling voorkomen in 240 *penny's* (geen *pence* en beslist geen *pennies*)

COURT

meestal te vertalen met *rechtbank* of ook wel met *rechter*. Een gerechtshof is bij ons

een beroepsinstantie en altijd een meervoudige kamer. In de VS, bijvoorbeeld, komen alleen enkelvoudige kamers (één rechter) voor, met uitzondering van *the Supreme Court* (het opperste gerechtshof), dat negen rechters telt.

THE OWNERS

(van een schip) – niet de eigenaars, maar de *rederij*

AN EDUCATED MAN

een gestudeerd man, een intellectueel, een ontwikkeld man (een welopgevoed man is *a man of (good) breeding, a well-mannered man*)

EDUCATION

onderwijs (en geen opvoeding)

NEVER!

niet altijd vertalen met *nooit!* Vaak met: *Geen denken aan! Absoluut niet!* (Nooit van *m'n leven!* is meestal wel mogelijk)

Nog wat NEDERLANDSE opmerkingen:

Zij, mij, jij, jou zijn de beklemtoonde vormen van *ze, me, je, je*. Schrijfwijzen als *zij, mij, jij, jóú* (met accenten) zijn dan ook volmaakt overbodig.

Ook het altijd en eeuwig plaatsen van accenten op *voor* als het een voorzetsel van plaats of tijd is, is een verwerpelijk iets. Vraag uzelf altijd af: Wordt de zin er onduidelijk van als ik ze weglaat?

Ervoor, ervan, erbij e.d. worden als één woord geschreven. *Te veel* daarentegen is twee woorden, behalve in het zeldzame geval dat het om een zelfstandig naamwoord gaat (vgl. *geld te kort* - een tekort in de kas).

TERROR – doodsangst

TERRORISM – terreur

DURING THE HOLIDAYS

met de feestdagen (december)

(als *vakantie* bedoeld wordt, zullen de Engelsen dit altijd laten blijken uit een andere woordkeus: *during the summer holidays, when we were on holiday o.i.d.*; Amerikanen noemen vakantie *vacation*)

FOLDER

map (folder is *pamphlet*)

SPOKESMAN

woordvoerder (officieel, namens iets of iemand)

SOURCE

zagsman (informant die zijn naam niet genoemd wil hebben);

niet met *bron* vertalen (bronnen kunnen niet praten), behalve in uitdrukkingen als: Uit gezaghebbende bron vernemen wij...

ARE YOU DECENT?

betekent niet: Bent u zedig? maar: Bent u zover aangekleed dat ik mag binnenkomen?

GIVE MY REGARDS TO GERRIT

niet het stijve: Groet Gerrit van me, maar: De groeten aan Gerrit.

CAKE

altijd even opletten:

zou het misschien om een *taart* kunnen gaan in plaats van om een cake?

STENCIL

sjabloon voor het op kisten schilderen van nummers e.d.

Wat wij een stencil noemen is *a wax stencil of a mimeograph stencil*.

Een *mimeograph* (oorspronkelijk een merknaam) is een stencilmachine of een gestencild velletje.

POCKETBOOK

portefeuille of combinatie portemonnee-portefeuille

PAPERBACK

pocket(boek)

POCKET BOOKS

(eertijds) merknaam van Amerikaanse pockets (die als slagzin hadden: Kind to your

pocket and to your pocketbook.)

MRS JOHN SMITH

heet bij ons *Mrs Smith*, of *de vrouw van John Smith*. Het verachtelijke gebruik om een gehuwde vrouw zelfs haar voornaam te ontnemen mag hier geen ingang vinden! (Bent u daar, Dolle Mina?)

WHAT IF THEY CATCH US

niet: Wat als ze ons grijpen? maar: *En* als ze ons grijpen?

DO YOU WANT SOME COFFEE?

Niet te vertalen met: Wil je *wat* koffie? Deze voortreffelijke drank wordt ten onzent geserveerd in *kopjes* en niet in onbestemde hoeveelheden als *wat*. De vraag moet dus luiden: 'n Kopje koffie? of: Wil je koffie?

PARBOIL

woordenboek geeft: ten dele koken. De juiste term is: *blancheren*.

WAREHOUSE

pakhuis (Ongelooflijk maar waar: de vertaling *warenhuis* komt nog altijd voor.)

Leuk instinkertje:

IT'S TWELVE HOURS NOW

vertaald met: 't Is nu twaalf uur, in plaats van met: 't Is nu al twaalf uur geleden, of: 't Duurt al twaalf uur o.i.d.

Ten slotte: Het woord *MEN* hoort in de spreektaal niet thuis. Ondertitels zijn een weergave van spreektaal. Met enig denkwerk is het gebruik van *men* praktisch altijd te vermijden. Er moet meer gedacht worden.

Bij een groot aantal uitdrukkingen en woorden in het Engels zijn we geneigd de meest voor de hand liggende vertaling te nemen. Vaak loont het de moeite ook in deze gevallen een woordenboek (of instinkboek) te raadplegen om onderbetekenissen (of zelfs hoofdbetekenissen) na te gaan. Vandaar onderstaand rijtje: *NIET ALLEEN*.

APPRECIATE

niet alleen *waarderen*, ook *op juiste waarde schatten*
(I appreciate your attitude - Ik begrijp uw standpunt)
Het woordenboek heeft nog een mooi voorbeeld.

CONTROL

niet alleen *controle*, ook (en vaker nog) *beheersing*
b.v. cancer control – kankerbestrijding

SHOCK

niet alleen *shock*, ook *geschoktheid*, *schrik*, *ontsteltenis*
shock wordt in 't Nederlands gebruikt voor een medische toestand.

BROKEN

niet alleen *gebroken*. maar ook *kapot* (my watch is broken)

HOCKEY

niet alleen *hockey*, maar ook *ijshockey*, vooral in de VS en Canada. Gewoon hockey noemen ze dan *field hockey*.

PERFORMANCE

niet alleen *voorstelling*, maar ook *prestatie*
That was a pretty good performance – Dat heb je er goed afgebracht.

MARKET

niet alleen *markt*, maar ook *supermarkt*

FLANNEL

niet alleen *flanel*, *ondergoed*, of *flanellen broek*, maar ook *waslapje* (ons washandje heet een *wash mitt*, maar ze zijn nagenoeg onbekend bij de Angelsaksen).

DRIVER

niet alleen *chauffeur* (dat is een prof), maar veel vaker *bestuurder*.

Afdeling *HOU ZE UIT ELKAAR*

CHALK – krijt
LIME – kalk

SHORTSIGHTED – kortzichtig
NEARSIGHTED – bijziend

Ondertitels zijn een weergave van spreektaal. In de spreektaal wordt de *toekomstige tijd* zelden gebruikt. Dat geldt ook voor de verleden tijd ervan (conditionnel).

Voorbeelden:

Hij zal geen vlieg kwaad *doen* – beter: *Hij doet*...

Dan *zal ik* niet meer van uw tijd in beslag *nemen* – beter: Dan *neem ik*...

Dan *zouden ze* haar als vriend behandeld *hebben* – beter: *hadden ze*...

Hij zou me voor m'n raap geschoten *hebben* – beter: *Hij had me vast*...

EN BEDENK EENS WAT EEN RUIJTE HET VERMIJDEN VAN *ZULLEN* ONS
BESPAART!

NEAT

in Amerikaanse tienertaal niet *netjes*, maar *tof, jofel, het einde* of wat het courante equivalent bij ons ook mag wezen.

DO YOU REMEMBER

niet altijd vertalen met het stijve *herinner je je*. Veel gewoner is: *weet je nog*.

Het vertalen van *that reminds me of*... met *dat doet me herinneren aan* is uiteraard zeer verwerpelijk.

Afdeling *STIJFSELVERTALINGEN*:

I ENJOYED IT

ik genoot ervan (waarom niet: *ik vond 't (hartstikke) leuk?*)

Het Engels kent heel vaak de vorm *werkwoord and werkwoord*. Letterlijke vertaling hiervan levert vrijwel altijd slecht Nederlands op. Op dit punt is het Nederlands namelijk veel soepeler dan het Engels. (*Opgave*: Vertaal zo kort mogelijk in het Engels: Ik zou jou wel 's hebben willen zien durven blijven zitten bierdrinken.)

Voorbeelden:

They sit and starve – Ze zitten *te* verhongeren.

He went and killed him – *went and* heeft hier alleen 'n versterkende functie.

Help me and I'll make you a rich man – Help me, *dan* maak ik je rijk. Of: Als je me helpt, maak ik je rijk.

Can't we sit and rest for a while? – Kunnen we niet even gaan zitten om uit te rusten? (Of nog eenvoudiger: Kunnen we niet even uitrusten?)

THE RED CARPET

de rode loper (niet: 't rode karpel, tapijt of wat dan ook)

TO HOUSEBREAK A DOG

een hond zindelijk maken

THIS PRESCRIPTION SHOULD BE FILLED

Deze medicijnen moeten bij de apotheek worden gehaald. (Niet: Dit recept moet ingevuld worden.)

LITERATURE

niet alleen *literatuur*, maar ook *lectuur*, boeken

b.v. pornographic literature

TO TELL THE TRUTH

de waarheid *spreken*

Ik zal je de waarheid maar vertellen – I'll come clean, I'll own up, I'll tell you how it was – en ongetwijfeld nog vele andere, maar in deze vorm *nooit*: I'll tell the truth.

REGRET

niet alleen *betreuren*, ook *spijt hebben*

I'll regret it to my dying day – Daar zal ik m'n leven lang spijt van hebben.

YOU'RE A GOOD MAN, JONES

De spreker kan natuurlijk bedoelen: Je bent 'n goed mens. Waarschijnlijker is dat hij bedoelt: Je hebt 'n mooi stukje vakwerk geleverd.

BEAUTIFUL

een woord met veel mogelijkheden. Allereerst gewoon ons woord *mooi* (niet prachtig, of schitterend). Andere mogelijkheden: *you're beautiful* – mooi nummer ben jij (d.w.z. zo gemeen als de Braassemer diep is)
she's really a beautiful person – ze mag dan lelijk zijn, maar ze heeft van die diepe gedachten
the beautiful people – in de jaren '60 voor wat in de jaren '50 de *jet set* heette, en in de jaren '40 *café society*

O ja, voor ik het vergeet: het meervoud van *café* is *cafés*. Raadpleeg het Groene Boekje. 't Is niet veel zaaks, maar we hebben niet beter.

De constructie: *Hij behoort tot een van de grootste dirigenten ter wereld* is klaarblijkelijk onuitroeibaar, maar hopelijk blijven we er in vertalingen voor gespaard.

Afdeling *HOU ZE UIT ELKAAR*

ISOLATION – isolement

INSULATION – isolatie

PETROLEUM – aardolie

PARAFFIN, KEROSENE – petroleum

En nu even een uitstapje naar de Chinese keuken!

SOY (SAUCE) – ketjap (en niet *sojasaus*)

EGG ROLL – loempia

EGG FOO YONG – foe jong hai

Een *drummer* is een wat verouderd Amerikaans woord voor een *handelsreiziger* (zeg maar tot ongeveer de jaren '20). Een *drummer* kan ook nog een tamboer of trommelslager zijn. Wat wij een drummer noemen, heet soms ook *a percussionist* (of het wordt omschreven: *he plays the drums*).

RESOURCES – reserves, rijkdommen

NATURAL RESOURCES – bodemschatten, desnoods: delfstoffen, mineralen

Mag ik erop rekenen dat het wezenloze woord *hulpbronnen* nooit meer gebruikt wordt?

PUDDING

kan van alles zijn: balkenbrij, bloedworst, pastei, ketelkoek en nog veel meer. Maar het is nooit wat wij pudding noemen, dat heet *custard* of, als het een soort chipolatapudding is: *blancmange*.

Vergeet ook niet dat in Engeland *tea* heel vaak kan slaan op een maaltijd (waarbij tegenwoordig ook best koffie gedronken kan worden) en niet alleen op een vloeistof.

PARALLEL BARS

brug (bij gymnastiek)

GENERAL DELIVERY

(Am.) – poste restante (en niet: algemene bestelling)

FREAK

niet alleen *griezel*, *engerd*, *gedrocht*, *kermisattractie* (de dame met de baard), maar ook – vooral in samenstellingen: *fanaat* (he's a music freak)

COTTONWOOL

wordt nogal eens afgekort tot cotton (he had a piece of *cotton* on his chin), maar dient dan toch niet met *katoen* vertaald te worden.

THAT WAS UNNECESSARY/THAT WAS UNCALLED FOR

te vertalen met: *wat 'n rotopmerking, doe niet zo hatelijk* of een soortgelijke uitdrukking. Een vertaling als: *dat was niet nodig* laat het Engels wel heel erg door de vertaling heen schijnen. Dat geldt ook voor:

SUPPOSED

als het altijd vertaald wordt met *geacht*.

You're supposed to wear that – Je moet dat ding dragen. (Niet: Je wordt geacht dat ding te dragen.)

You're not supposed to come here – Je mag hier helemaal niet komen. (Niet: Je wordt niet geacht hier te komen.)

MEMORABLE

betekent in wezen niet meer dan *belangrijk*. Zo kan 't ook het best vertaald worden. Het woord *gedenkwaardig* hoort thuis in middelbare-schoolopstellen.

WE'VE GOT COMPANY

we hebben bezoek, er is visite (niet: *we hebben gezelschap*)

Let op!

HALF TEN is een verkorte vorm van *half past ten* en is dus *half elf*.

Afdeling *HET ZOU NIET NODIG MOETEN ZIJN DAT IK HET ZEG, MAAR...*

THE GORDON FAMILY

de familie (of: het gezin) Gordon (niet: de Gordon familie)

THE GORDON CASE

heet in het Nederlands op dezelfde manier *de zaak Gordon* (streepje tussen zaak en Gordon is niet nodig.)

Over cijfers gesproken:

Een goede vuistregel is: Tot en met twintig alle getallen in letters, daarboven in cijfers, behalve de hele tientallen. Dingen als *drieënzeventig* zijn nauwelijks leesbaar. Daarentegen is een titel als *Ober, 2 koffie!* ronduit belachelijk.

Een ander punt: Getallen (zoals telefoonnummers) staan in scripts vaak fout. Het is van belang die aan de hand van de film te corrigeren, en vervolgens goed op te letten dat ze correct in de ondertitel komen te staan. Als we slordig zijn met dit soort dingen die voor iedereen met minimale talenkennis te controleren zijn, kunnen we niet verwachten dat de kijkers op andere punten wél vertrouwen in ons hebben.

Nog even terug naar de dierenwereld in Aflevering II. Het volledige rijtje luidt:

ELAND – eland-antilope

ELK – Europese eland

MOOSE – Amerikaanse eland

ELK (Am.) – edelhert

RED DEER (Eng.) – edelhert

KEY

(muz.) – toonsoort, toonaard

(The piece is written in the key of A major – Het stuk staat in A majeur.) Wat wij de sleutel noemen – aan het begin van de notenbalk – heet in het Engels *clef*.

Wat aanvullingen voor de rubriek *NIET ALLEEN*:

SWORD

niet alleen zwaard, maar veel vaker *sabel* en soms ook *degen*.

(In de scherm sport zijn de gebruikelijke termen voor degen, sabel en floret resp. *epee*, *sabre* en *foil*.)

OVERALL

niet alleen *overall* (in die betekenis gebruiken de Engelsen ook vaak: *overalls*), maar ook *stofjas*, *jasshort*.

TRAFFIC

niet alleen *verkeer*, maar ook *handel* (vaak ongunstig en vaak met een voorvoegsel: *drug traffic*).

TRADE

niet alleen *handel*, maar ook *vaart* (the China trade – de vaart op China).

AS

denk ook eens aan de betekenis *naarmate* (As the day wore on, the number of casualties mounted).

Nog een handig lijstje

BEARD – baard

MOUSTACHE – snor

WHISKERS – baard en snor, of alleen snor (cat's whiskers)

SIDEWHISKERS/SIDEBOARDS/SIDEBURNS – bakkebaarden

MALAYA – het schiereiland Malakka

MALAYSIA – de staat Maleisië

De VPRO heeft een Japanse oorlogsfilm uitgezonden onder de titel: Van Hawaii tot Maleisië. Dat kon helemaal niet, want in '40-'45 bestond de staat Maleisië nog niet eens.

En ten slotte:

Lees nog eens de vorige afleveringen door. Ik had gehoopt dat na Aflevering III nooit meer een titel zou opduiken als: *Op een dag, jongen, zal dit allemaal van jou zijn*. Deze hoop is ijdel gebleken.

Ook beveel ik bij u allen nogmaals aan de opmerkingen aan het slot van Aflevering IV.

Nu het jaar met rasse schreden naar zijn einde spoedt, is het weer tijd voor goede voornemens. Hieronder een aantal vertaalfouten die in aanmerking komen voor het predicaat: *NOOIT MEER DOEN*.

LENT

lente (i.p.v. *de vasten*)

DECADE

decade (i.p.v. *decennium*)

Een decade is een tiendaagse periode. Voor zover ik weet, gebruikt alleen De Enkhuizer Almanak dit woord.

THE COLORADO RIVER

de Colorado-rivier (Straks schrijven we nog de Rijn-rivier!)

I'M A BAD SAILOR

Ik ben een slecht zeeman (i.p.v. Ik ben erg gauw zeeziek)

CHRISTENDOM

christendom (i.p.v. *christenheid*, de christelijke (westelijke) wereld.
Ned. christendom = Eng. Christianity.)

SMOKING-JACQUET

huisjasje (smoking is *dinner jacket* of *tuxedo*)

MONSOON

de *natte* moesson (al mag *monsoon rains* wel vertaald worden met: moessonregens.)

BOOTS – (meestal) hoge schoenen

WELLINGTONS (wellies) – (rubber) laarzen

HE'S A METHOD ACTOR

een acteur uit de school van Stanislawski, een leerling van The Actor's Studio.

MODEL

in de eerste plaats: mannequin of dressman. Dus niet altijd een fotomodel.

IGNORANT

meestal gewoon: dom. Dat is trouwens veel korter dan: onwetend.

WE'RE DOOMED!

niet *ver-* maar *gedoemd*. We zijn verloren! is trouwens meestal veel beter.

HE LOOKS TERRIFIC

niet: hij ziet er vreselijk uit, maar: hij ziet er geweldig uit. En het kan ook betekenen: hij doet 't geweldig, hij draait geweldig (b.v. bij sport).

HE WAS GIVEN THE FREEDOM OF THE CITY

niet: De stad stelde hem in vrijheid, maar: Hij werd tot ereburger van de stad benoemd.

Een TORPEDOJAGER zou een ding zijn dat op torpedo's jaagt. Het is echter een schip voor het jagen (oorspronkelijk) op *torpedoboten*. De juiste term is dan ook: TORPEDOBOOTJAGER. Bij gebrek aan ruimte mag ook het woord JAGER gebruikt worden.

In elk liedjesprogramma zegt elke liedjeszanger minstens één keer: *The next song means a lot to me*. Bedenk eens een andere vertaling dan: ...betekent veel voor mij. PRIJSVRAAG! Voor de beste andere vertaling wordt belangeloos een authentieke NOS-RUGWASSER ter beschikking gesteld!

Ook bij het vertalen van de volgende Engels/Amerikaanse stoplappen is een zekere mate van inventiviteit geboden:

EXCITING

waarom altijd *opwindend*?

I WAS VERY IMPRESSED BY YOUR BOOK

waarom altijd *onder de indruk*?

TO MEET

niet altijd: *ontmoeten*. Vaak te vervangen door: leren kennen, kennis maken.

SPONGE

is in de operatiekamer geen *spons*. maar een *tampon*.

BOY, YOU'RE SOMETHING ELSE!

niet: Jij bent iets anders! (Anders dan wat?) Maar: Jij bent me 'n vreemde vogel, zeg!

Wij hebben in staat te zijn goed te vertalen

Engels is een wat topperige taal. Voor het uitdrukken van infinitief, voltooid en tegenwoordig deelwoord van het simpele woordje *can* moet de Engelstalige auteur zich bedienen van vormen van de veel onhandelbaarder term *to be able to*.

Het al even simpele woordje *must* is nog sterker gehandicapt. Dat heeft niet eens een verleden tijd! Wederom is het behelpen geblazen met vormen als *to have to* en *to be forced to*. Als de vertaler deze uitdrukkingen op zijn weg vindt, moet hij zich dan in het Nederlands bedienen van gewrochtelijke termen als *in staat zijn te*, *hebben te* en *gedwongen zijn te*? Nee, dat moet hij niet. Sterker nog: Dat mag hij niet, want hij moet goed Nederlands schrijven.

Can moet trouwens heel vaak vertaald worden met *mogen*.

Can I have a look at your paper? – Mag ik uw krant even inkijken?

En dat wordt vaak fout gedaan!

Afdeling *KAN ME NIET SCHELEN WAT HET WOORDENBOEK ZEGT!*

BIGOTRY

niet kwezelarij, maar: onverdraagzaamheid, (rassen)vooroordeel.

GENERATOR

slechts zelden een generator. Vrijwel altijd: een aggregaat (dat is een motor plus een dynamo).

SMILE

vrijwel altijd: lachen, en niet: glimlachen. (Stel u voor, een jonge moeder met op haar schoot een wolk van een baby. Moedertje kirt tegen het wurm: Glimlach 's tegen je mammie! Onvoorstelbaar, nietwaar?)

ENJOY ONESELF

zich amuseren, en slechts hoogst zelden: genieten. Er zit te veel genot en te weinig amusement in de ondertitels.

REALISE

beseffen. Niet altijd uit gemakzucht grijpen naar het veel langere, moeilijk leesbare: zich realiseren.

Als het tijdens een honkbalwedstrijd begint te regenen, wordt de wedstrijd gestaakt. Bij het verlaten van het stadion krijgen de toeschouwers dan 'n kaartje op vertoon waarvan ze op 'n ander tijdstip de rest van de wedstrijd kunnen zien. Dat kaartje

heet: *a raincheck*. Als iemand een borrel aangeboden krijgt en zegt: *I'll take a raincheck*, vertalen we dat met: Ik hou 'm wel van je te goed. Niet met: Geef me maar een cocktail.

I'VE GOT NO TIME FOR HIM

Ik mag 'm niet zo erg, ik wens geen tijd aan hem te spenderen. (Niet: Ik heb geen tijd voor hem.)

TO PULL UP

tot stilstand brengen van een voertuig. Het beeld is ontleend aan de paardentractie (to pull up the horses). Het betekent dus niet: optrekken.

Het in ondertitels aanduiden dat iemand plat praat, is zeer moeilijk. Zo moeilijk dat we het maar beter kunnen laten. Een voorbeeld:

(plat): Ik heb sjampanje ingeschonken.

(ABO*): Ik heb champagne ingeschonken.

Spreek beide vormen een paar maal aandachtig uit en zie dan de zinledigheid in van het weergeven van platte taal op schrift.

BUDGET

vrijwel altijd: begroting, zeker als het over overheden gaat.

COPY

vaak: een exemplaar, een nummer van krant of tijdschrift.

En als iemand zegt: *Didn't you know? It's in the papers!* dan vertalen we de tweede zin met: 't Staat in de krant. Geen mens zegt in het Nederlands: 't Staat in de kranten. Dus moeten we 't ook niet schrijven.

*) ABO = Algemeen Beschaafde Ondertitels.

Proeven op de tong

Steeds voordat we een titel op het papier tikken, moeten we de tekst die we in ons hoofd hebben even proeven op de tong: Zéggen we dat werkelijk zo? Of zeggen we 't net een tikje anders? Hebben we in 't Nederlands misschien een doodnormale uitdrukking die precies hetzelfde weergeeft? Als we dat doen, kunnen we komen tot de volgende vertalingen:

What's wrong with it? – Wat mankeert eraan?

(en niet: Wat is er fout aan?)

Can I come with you? – Mag ik mee?

(en niet: Mag ik met u meekomen?)

He told me – Hij vertelde... Hij zei...

(en niet: Hij vertelde mij...)

Tell me all about it – Biecht maar 's op. Stort je hart maar uit

(en niet: Vertel me er alles van.)

You're safe – Je bent gered.

(en niet: Je bent veilig.)

What kind of man is he? – Wat is ie eigenlijk voor 'n man?

(en niet: Wat voor soort man is ie?)

What are you talking about? – Wat bedoel je?

(en niet: Waar heb je 't over?)

In veel gevallen is een simpele omzetting al voldoende om een titel aanvaardbaarder te maken:

Ik weet dat zeker. Beter: Dat weet ik zeker.

Ik sta dan als verlamd. Beter: Dan sta ik als verlamd.

Een ander knelpunt blijft de retorische (of volstrekt wezenloze) vraag:

Won't you come in? – Komt u toch binnen.

Why don't you read the note? – Lees 't briefje dan.

Why don't you sit down? – (Omdat ik 'n steenpuist op m'n gat heb, nou goed?) Ga toch zitten.

En dan nog wat dingen om te onthouden:

WE'RE SATISFIED THAT...

We weten nu zeker dat...

(en niet: We zijn voldaan dat...)

LEMONADE

kwast

WELL

put (en slechts zelden: bron)

PATHETIC

zelig (en niet: pathetisch)

MUNDANE

niet *mondain* zoals het woordenboek ons wil laten geloven, maar van deze wereld, aards, aardgebonden, platvloers, gespeend van visie. (*pedestrian* is een mooi Engels equivalent van *mundane*)

PLUMP

mollig (en niet: plomp)

Als Amerikanen spreken van *dill* zal dat meestal een afkorting zijn *dill pickle*, oftewel een zure bom. Over het kruid *dille* zal niet zo vaak gesproken worden.

Sinds een paar maanden weten we allemaal dat *a shower* niet alleen een douche is, maar ook een feestje met het aanbieden van presentjes (a bridal shower, a baby shower). Daar trappen we dus nooit meer in, hè?

En als er in een serie *Surprise!* wordt geroepen, zetten we daar ook nooit meer *Verrassing!* of zelfs *Surprise!* onder. We zetten er helemaal niets onder, of in noodgevallen Kiekeboe!

Ruimtegebrek – we weten het allemaal – dwingt ons voortdurend tot beperkingen. Een veelgebruikt middel om wat ruimte te winnen, is het gebruiken van de onvoltooid verleden tijd waar we normaal de voltooid tegenwoordige tijd zouden gebruiken. Het gevaar daarvan is nog niet eens zo zeer dat er eens een keer een wat gewrongen titel op het scherm komt, maar veel meer dat we dergelijke kromme noodsprongen normaal gaan vinden en geen moeite doen om een titel te bedenken waaraan het oog niet blijft haken.

Enkele voorbeelden uit de laatste tijd:

Was je hier eerder? – beter: Kom je hier vaker?

– Die zaak met al die wijnflessen?

– Die deden ze weg. – beter: Die zijn nu weg.

Jij had altijd geluk. – beter: Jij boft ook altijd

Ik was veel weg. – beter: Ik ben veel weg.

Uiteraard zijn er gevallen denkbaar waarin de verbeterde versie niet kan, maar dit zijn allemaal gevalletjes uit de praktijk, waarbij het zeer beslist wél kon. Een bewijs voor het afslijten van het gevoel voor het gewrongene wordt geleverd door het hand over hand toenemen van titels waarin de onvoltooid verleden tijd van de lijdende vorm wordt gebruikt waar de voltooid tegenwoordige tijd normaler *en* korter is.

Voorbeelden:

Ze werden vermoord met hetzelfde wapen. – Ze zijn vermoord...

Er werd me gevraagd... – Er is me gevraagd...

De vereniging werd opgericht met het doel... – De vereniging is...

Een ander slijtageproces van het gevoel voor kromme taal blijkt uit de twee volgende voorbeelden:

Wat ben je somber? – *Ben ik dat?*

Bent u hier vreemd? – *Natuurlijk ben ik dat.*

Nadere toelichting lijkt me overbodig. Dat geldt ook voor het volgende voorbeeld, al was dat een incidenteel geval:

Ik hoop dat je een goede tijd hebt!

Verdere wetenswaardigheden:

SHALL I BE MOTHER?

Zal ik (de thee) inschenken?

SLIP

onderjurk (en geen slipje)

THE GREAT WHITE SHARK

de mensenhaai (en niet de grote witte)

THIS IS NO REFLECTION ON HIS CHARACTER

Daarmee wil ik nog niets kwaads van hem zeggen, hoor (en niet: Dit is geen beschouwing over zijn karakter.)

THE COAST IS CLEAR

De kust is veilig (en niet vrij).

En tenslotte betekent *discrete* lang niet altijd discreet. Juist bij dit soort woorden is het raadplegen van een woordenboek van belang. Dan kom je nog eens op ideeën.

P.S.

I'D LIKE TO SEE THE BACK OF YOU

betekent niet: Mag ik uw rug even zien? maar: U krijgt van mij het heilige kruis na.

HET GROOT INSTINKBOEK – XIV –
(Of: Een vertaler zoekt het geluk)

Vingertikken van deskundigen:

Namens The Anglican and Old Catholic Society of St. Willibrord wordt ons erop gewezen dat de Anglicaanse kerk geen dominees kent, maar priesters. Termen als: *vicar, parson, rector* dienen vertaald te worden met *pastoor*, zoals in Nederland ook gebruikelijk, niet alleen in de r.-k. kerk, maar ook in de oud-katholieke kerk. Met deze laatste kerk onderhoudt de Anglicaanse kerk trouwens al vijftig jaar volledige kerkelijke gemeenschap, d.w.z. de ambtsdragers zijn onderling uitwisselbaar. Een *curate* noemen we voortaan een kapelaan. Een niet-Anglicaans geestelijke zal in de regel aangeduid worden met *minister*. Die mogen we in 't Nederlands dus wel een dominee noemen.

Ergernis bij ergotherapeuten is ontstaan door gebruik van het woord *arbeidstherapie*. Het verrichten van arbeid om bijvoorbeeld ledematen beter te laten functioneren na operaties, blessures en dergelijke willen zij aangeduid zien met *ergotherapie*.

De term *criminologist* zou indertijd eens vertaald zijn met *criminoloog*, hoewel het in dat geval ging om een politiedeskundige en niet om een wetenschapper die zich bezighoudt met de studie van misdadig gedrag.

Afdeling *NOOIT MEER DOEN*:

INTERN(E)

internist (Een *intern(e)* is een co-assistent; een *internist*: a specialist in internal diseases.)

INCONSEQUENTIAL

inconsequent

TO THROW A PUNCH

met punch gooien

A FRESH SPIRIT IS ABROAD

er is een frisse geest in het buitenland

SHE IS NOT RESPONSIBLE

ze is niet aansprakelijk (i.p.v. ze is niet toerekeningsvatbaar, ze is erg in de war)

CREEK

(Am.) – kreek (i.p.v. beek)

HE JOINED THE WORLD COUNCIL

hij sloot zich aan bij de Wereldraad (i.p.v. hij trad in dienst bij...)

YOU WORK OUT

je doet buitenwerk (i.p.v. je traint, je doet aan gymnastiek)

TO WAIT ON SOMEBODY

op iemand wachten

In een film kwam voor: *He fell from the balcony into the orchestra.*

De vertaling gaf: orkest. Dan is óf het balkon tamelijk vreemd gebouwd, óf de val was meer horizontaal dan verticaal. Waarschijnlijker is dat de man in de *stalles* is gevallen.

HET GROOT INSTINKBOEK – XV –
(Of: Traduire c'est trahir un peu)

Het grootste deel van de 'instinkers' vloeit voort uit de gelijkenis van het Engelse woord met een Nederlands woord. Het verschil tussen de twee woorden kan gering zijn; het kan ook enorm zijn. Voorbeelden:

LABEL

Ned.: etiket

Ned.: label – *tag*

ROBE

verkorte vorm van *bath robe*, dus geen lange jurk (Ned.: robe)

TO STARE

iemand strak aankijken, aangapen, brutaal kijken

staren – to gaze

A FEW VITAL SECONDS zijn geen vitale seconden. Dan zouden ze nog kras zijn voor hun leeftijd. Het zijn natuurlijk *kritieke, essentiële* seconden, seconden *van levensbelang*.

IRONICALLY, shooting deer is a reality of game conservation. Niet: *ironischerwijze* (wat een woord trouwens!), maar *paradoxaal*.

CHEESECAKE

kwarktaart, en geen kaastaart (Historische Noot! In de jaren '40 betekende *cheesecake* ook: pikante foto's van schaars geklede dames, zéér zachte porno.)

A HOME TRUTH

een keiharde waarheid, een waarheid waar je niet omheen kunt. Niet: een huis-, tuin- en keukenfilosofietje.

I'll give him a few home truths – Ik zal 'm eens keihard zeggen waar 't op staat.

Van 't woord FLANNEL zijn in aflevering VI al een aantal vertalingen gegeven. Vergeet ook deze niet: *kamgaren*.

The man in the grey flannel suit – De man in het grijze kamgaren pak.

En dan nu weer de rubriek *NIET ALLEEN!*

GOVERNMENT

niet alleen *regering*, maar vaak ook lagere instanties.

Denk ook aan vertalingen als: instanties, de autoriteiten, de overheid, de gemeente.

THE COUNCIL

wordt ook heel vaak gebruikt voor wat wij 'de gemeente' (als abstractie) noemen.

YOUR

niet alleen *uw* en *jouw*, maar ook *een gemiddelde* (vooral in het Amerikaans).

Voorbeelden:

Your frigate is not equipped with such heavy guns – Een fregat heeft *als regel* niet zulke zware kanons.

Your Democratic voter isn't interested in such things – Dat interesseert *de doorsnee* Democratische kiezer geen fluit.

En tot slot de dingen die beslist niet HADDEN MOGEN voorkomen!

She thought a lot of you – Ze heeft veel aan je gedacht (i.p.v. Ze was erg op je gesteld, 'had je hoog'.)

I have an open mind – Ik sta daarvoor open (i.p.v. Ik heb me daar nog geen mening over gevormd.)

He's an awkward man – Hij is onhandig (i.p.v. Hij is een lastig portret.)

Look alive! – Kijk niet zo sullig (i.p.v. Schiet 's een beetje op, man!)

You don't want to make me angry – Je wilt me niet boos maken (i.p.v. Je kunt me beter niet boos maken.)

Het is met instinkers een merkwaardige zaak, niemand zal bijvoorbeeld het Engelse woord DAPPER vertalen met: *dapper*, maar het Engelse FUTILE wordt in zeker de helft van het aantal gevallen vertaald met: *futiel*, wat het (zeg maar) nooit betekent. De juiste vertaling is: *vergeefs*.

Nog een aantal dingen voor de rubriek *NIET ALLEEN*:

DIET

niet alleen *dieet*. maar veel vaker gewoon *wat je eet*. (De eekhoorn leeft op een dieet van beukennotjes. Ja, op doktersvoorschrift zeker!)

CATHOLIC

niet alleen *katholiek*, maar ook *breed*, *veelomvattend*. (He had a catholic taste.)

INTERNAL

meestal niet *intern*, maar veel vaker *inwendig* of *binnenlands*.

ENGINEER

niet alleen *ingenieur* of *machinist* of *onderhoudsmonteur*. maar ook een lid van het *Corps of Royal Engineers* of het *U.S. Army Corps of Engineers*, met andere woorden de *genie*.

Nog een merkwaardigheid: De Amerikaanse Engineers gaan ook over binnenlandse waterwegen, havenwerken en dijkenbouw. Als de Deltawerken in Amerika lagen, dan vielen ze onder Defensie.

TUMBLERS

niet alleen *glazen* van een bepaald model, maar ook de *tuimelaars* van een (kluis-) slot. TUMBLER is ook nog een oud woord voor *acrobaat*.

Over *schaken* gesproken...

De Angelsaksen hebben naast hun belachelijke taal en hun belachelijk systeem van maten en gewichten ook nog een belachelijk systeem van schaaknotatie. De kolommen die bij ons a, b, c enzovoort heten, heten bij hen naar het stuk dat er in de uitgangspositie op staat, dus: Queen's Rook (of Queen's Castle), Queen's Knight, Queen's Bishop, Queen, King, King's Bishop, King's Knight, en King's Rook (of King's Castle). De nummering van de velden in de kolommen loopt van 1 tot 8, maar *elk van*

de spelers telt van zijn eigen kant! Wat voor Wit Queen's Knight 8 (QN8) is, is voor Zwart dus Queen's Knight 1 (QN1) en omgekeerd. Voor de vertaler betekent dit in de praktijk dat een zet alleen correct vertaald kan worden als bekend is of de speler Wit of Zwart speelt. Echt moeilijk wordt het pas als de spelers in een concrete spelsituatie de aanduiding Queen's of King's weglaten, omdat de situatie hun duidelijk genoeg is. Dan zeggen ze bijvoorbeeld: Bishop('s) 5. En wij maar raden wat er eigenlijk gebeurt. O ja, *castling* heet rokeren of rokade.

Bekroning

De prijs voor de lelijkste vertaling van de afgelopen tien jaar gaat naar:
Wat is er fout aan als ik rijk word door een goede dokter te zijn?

Het komt nogal eens voor dat Engelstaligen een variatie gebruiken op een staande uitdrukking. Als de vertaler dat niet doorziet, krijgen we merkwaardige vertalingen.

PULL THE OTHER ONE

is gebaseerd op: to pull somebody's leg, en betekent dus: maak dat je grootje wijs o.i.d.

THERE'S ONE BORN EVERY MINUTE

is gebaseerd op Barnum's zegswijze: There's a sucker born every minute, en betekent dus zoiets als: Stommer worden ze niet meer gemaakt. De vertaler die eronder zette: *Dat groeit overal*, zat er dus wel heel ver naast.

Een andere bron van veel (leed)vermaak op de eindredactie en anders wel bij de kijkers is een vertaler die één woord in een zin verkeerd begrijpt en dan zeer ver uit de buurt van het bedoelde raakt. Twee voorbeelden:

She'll get the vapours was vertaald met: Ze kreeg de dampen in. Dit had moeten zijn: Ze ging van haar stokkie.

The underwater photographer stopped worrying about his exposure was vertaald met ... had er zelfs kouvatten voor over. Maar *exposure* betekende hier uiteraard: belichtingstijd.

CHAPLAIN

is geen kapelaan (dat is een *curate*). maar een aalmoezenier, een gevangenispredikant of een andere aan een instelling verbonden geestelijke.

Nog een handig lijstje:

PSYCHIC

helderziend, mediamiek begaafd
(Ned.) psychisch – *psychological*

CARAVAN – woonwagen

TRAILER, MOBILE HOME – caravan

WHARF – kade, steiger

SHIPYARD – scheepswerf

DOCKYARD

(afgesloten) havengebied

MAGNETO (in motoren) – dynamo (en niet: magneet)

COIL (in motoren) – bobine (en niet: spoel)

EVENTUALLY

uiteindelijk (en niet: eventueel)

En dan nog iets voor de rubriek: *EEN WOORDENBOEK IS OOK MAAR EEN WOORDENBOEK*

JUNK FOOD

hamburgers, chips en repen (en geen hasj-koekjes)

AN OPEN PLAN OFFICE

een kantoortuin (en geen planbureau)

PUT THE CLOCK FORWARD

overgaan op zomertijd

OUTLANDISH

het woordenboek geeft: als van het buitenland. De echte betekenis is: enorm, onvoorstelbaar, buitenissig, er met de oren bijgesleept (*outlandish accusations*).

Sea dog is: zeerob (een mens dus) en geen zeehond. Ja, ik weet 't, een rob zonder zee ervoor is wél een zeehond. Taal blijft nu eenmaal moeilijk.

Om het nog ingewikkelder te maken gebruiken de Angelsaksen *seal* niet alleen voor *zeehond*, maar ook voor *zeeleeuw* (performing seals).

Afdeling *SORRY, KLEIN STEEKJE LATEN VALLEN*

In Aflevering XVII stond dat CARAVAN niet gebruikt wordt voor wat wij een caravan noemen. Fout! In Engeland noemen ze een caravan wel degelijk CARAVAN. De termen *trailer* en *mobile home* worden door Amerikanen gebruikt. Een ommissie was verder nog dat CARAVAN ook wel eens *karavaan* kan zijn.

In Aflevering XV staat dat flannel ook kamgaren kan betekenen. Ook fout! *Flannel* is een eenzijdig geruwde wollen stof voor herenkostuums, en die heet bij ons ook *flannel*. Flanel (met één n) is bij ons vrijwel altijd geruwde katoen (lakens, pyjama's).

Afdeling *NIET ALLEEN*

DIRT

niet alleen: vuil, maar heel vaak *aarde, modder, prut*.
A dirt road – een onverharde weg.

NECK

niet alleen: nek, maar heel vaak *hals*.

PROMOTED

eigenlijk nooit: gepromoveerd, maar *bevorderd, heeft promotie gemaakt*.

ACCOUNTANT

meestal: boekhouder. Een accountant wordt aangeduid met CPA (*certified of chartered public accountant*).

TINKER

niet alleen: ketellapper, maar ook *woonwagenbewoner*.

GANGWAY – niet alleen: valreep van een schip (geen loopplank, want dat is wat anders), maar ook: *Opzij!* of *Mogen we er even door?*

CLERICAL

eigenlijk nooit: klerikaal, geestelijk of kerkelijk, maar wel *administratief* (a clerical error – een fout in de administratie; clerical work – kantoorwerk).

WASHER

zelden: wasmachine, maar meestal *borgringetje* of *sluitringetje* onder een schroef of een moer. Om het moeilijk te maken is een *dish washer* wel een vaatwasmachine.

ENGELS: EEN RARE TAAL – bewijs 1

Vergelijk de volgende twee uitdrukkingen:

It tastes like nothing on earth.
Its taste is out of this world.

Eigenlijk staat in beide zinnen hetzelfde. De betekenis is echter volkomen tegenovergesteld.

ENGELS: EEN RARE TAAL – bewijs 2

BICENTENNIAL – viering van iets dat 200 jaar geleden plaatsvond
BIANNUAL – iets dat tweemaal per jaar verschijnt/voorkomt
BI-WEEKLY, BI-MONTHLY – een publicatie die om de twee weken/maanden verschijnt, óf een publicatie die tweemaal per week/maand verschijnt

Als Amerikanen een *martini* bestellen, willen ze beslist géén vermouthe, maar een glaasje gin met een klein scheutje vermouthe plus een olijf. Ze willen beslist geen vermouthe van het merk *Martini* in hun gin, maar uitsluitend (de veel drogere) Franse vermouthe. Als Engelsen iets dergelijks willen drinken, bestellen ze: *gin and French* of *gin and it*.

Nog enige wetenswaardigheden:

CURTAIN RAISER

is geen toneelknecht, maar een toneelstukje vooraf in de schouwburg als het grote stuk wat aan de korte kant is. In de regel wordt het gespeeld door de jongere leden van het gezelschap.

A COURT REPORTER

is geen rechtbankverslaggever, maar een rechtbank- stenograaf.

HET GROOT INSTINKBOEK – XIX –
(L'art est difficile, mais la critique valt ook niet mee)

DINNER

meestal gewoon: eten of avondeten (soms: middageten – *Sunday dinner*); een diner is alleen een formele eetpartij, zoals *charity dinner*. We gebruiken diner dus niet in gevallen als de volgende:

Dinner in twenty minutes. – We eten over twintig minuten.

I'll skip dinner tonight. – Ik eet vanavond maar niet.

I'm giving a dinner party. – Ik geef een etentje.

Afdeling *HOU ZE UIT ELKAAR*

PUBLIC SCHOOL

- (Am.) openbare kostschool

- (Eng.) dure kostschool

Afdeling *HET KAN ALTIJD NOG EVEN BETER*

YOU'RE A SON OF YOUR FATHER

niet: Je bent 'n zoon van je vader, maar: Je hebt 'n aardje naar je vaartje.

WHAT'S THE DIFFERENCE

niet: Wat is 't verschil? maar: Wat maakt 't uit?

HAPPY

meestal niet: gelukkig. Veel vaker: vrolijk, blij.

LET'S...

meestal niet: laten we...

Voorbeeld: Let's go in – Kom, we gaan naar binnen.

USED TO

vele vertalingen zijn mogelijk, maar alsjeblieft, gebruik niet *placht*. Dat wordt alleen gebruikt door domme discjockeys.

Afdeling *DAT WAS NOU EVEN JAMMER*

BEAST OF PREY

niet: prooidier, maar: roofdier

WORKING CONDITIONS

niet: arbeidsvoorwaarden, maar: werkomstandigheden

THE SCENIC ROUTE

niet: de mooie route, maar: de route door de bergen/heuvels

KEEP OFF THE GRASS

niet: blijf van 't gras af, maar: verboden het grasveld te betreden
(In Engeland zag ik eens op een grasveld: YOUR FEET ARE KILLING ME)

TO UNDRRESS IN PUBLIC

niet: zich in 't publiek uitkleden, maar: zich in 't openbaar uitkleden

ARE YOU HERE FOR THE SHOOTING?

niet: bent u hier om te schieten?
maar: komt u hier jagen?

Afdeling *WAT MAAK JE ME NOU?*

YOU'VE GOT A RUDDY CHEEK

niet: U hebt een gezonde gelaatskleur, maar: Dat is knap brutaal van u.

CATARACTS

(als gevolg van straling) – niet: stortbuien, maar: gevallen van grijze staar

PELICANS MATE FOR LIFE

niet: Pelikanen paren om in leven te blijven, maar: Bij Pelikanen blijven mannetje en vrouwtje levenslang bij elkaar.

Bekroning

De prijs voor de lelijkste vertaling van de laatste maanden gaat naar:
Sorry voor die mislukte deal.

ENGELS: EEN RARE TAAL – bewijs 3

go to earth – in een hol verdwijnen, of (van mensen) onderduiken
come down to earth – (weer) met beide benen op de grond staan

Verder ben ik van mening dat het woord *snappen* aan een langdurige en niet welverdiende rust toe is.

En hetzelfde geldt voor de schrijfwijze *da's*, die vaker in ondertitels wordt gebruikt dan wordt gezegd door het Nederlandse volk, 'acteurs' in Ster-spots uitgezonderd.

HET GROOT INSTINKBOEK – XX –
(No. XX alweer! Wat fugit de tempus toch.)

Afdeling *WOORDENBOEKEN, NOU JA*

TO SCRATCH THE SURFACE

niet afgaan op de uiterlijke schijn, verder kijken dan je neus lang is o.i.d. Niet: Het oppervlak van dingen schoonvegen.

Ook: We haven't scratched the surface yet – We staan pas aan 't begin van (de aardgasvondsten, het wegwerken van de achterstand o.i.d.).

CORPORATE

(en verwar dit niet met *cooperate*) het bedrijfsleven betreffend

CORPORATE INTERESTS

de belangen van het bedrijfsleven

CORPORATE LAWYER

jurist gespecialiseerd in ondernemingsrecht (niet te verwarren met corporation/company lawyer – bedrijfsjurist)

TO THINK HIGHLY OF

een hoge dunk hebben van (niet: hoog opgeven van)

En weer zo'n handig lijstje

PARAFFIN WAX – vaste paraffine

LIQUID PARAFFIN – vloeibare (medicinale) paraffine

PARAFFIN (Eng.) – petroleum

KEROSENE (Am./Eng.) – petroleum

PETROL (Eng.) – benzine

GASOLINE, GAS (Am.) – benzine

PETROLEUM – (ruwe) aardolie

PETROLEUM JELLY – vaseline

Alweer een lijstje. Het houdt maar niet op, zeg.

Britse politierangen:

SERGEANT – brigadier

INSPECTOR – adjudant

CHIEF INSPECTOR – adjunct-inspecteur

SUPERINTENDENT – inspecteur

CHIEF SUPERINTENDENT – hoofdinspecteur
CHIEF CONSTABLE – (hoofd)commissaris van een *county* of stad

Amerikaanse politierangen:

SERGEANT – brigadier

LIEUTENANT – inspecteur

CAPTAIN – hoofdinspecteur

CHIEF – hoofd van politie (in een kleine stad), commissaris (van een wijk of een dienst, b.v. de recherche: *chief of detectives*)

COMMISSIONER – eigenlijk: wethouder van politie, maar wij noemen hem toch maar: hoofdcommissaris.

SHERIFF – hoofd van de politie in een *county*

De rang *inspector* is een moeilijk geval. In New York is het iemand met een aantal wijkbureaus onder zich, dus zeg maar zoiets als een adjunct-hoofdcommissaris. In series over de FBI komen nooit meer dan twee rangen voor: *station agent* en *inspector*. De laatste noemen we maar inspecteur. In San Francisco wordt *inspector* vreemd genoeg gebruikt voor: rechercheur.

Let op: Al het bovenstaande geldt voor *politie*-series met een duidelijke hiërarchie. Er zijn ook talrijke series en programma's (Nero Wolfe, Agatha Christie-dingen enz.) die niets met enige politieke of andere werkelijkheid te maken hebben. Als daarin een *inspector* voorkomt, mag hij best inspecteur heten.

Onthoud ook dat in Engeland een *superintendent* een hoge mieter bij de politie is, maar in Amerika een conciërge/portier/klusjesman van een flatgebouw, meestal aangeduid met *super*. Als we dat onthouden, zien we nooit meer de volgende titel:

- Hoe kom je hier binnen?
- Super heeft me binnengelaten.

In Engeland is *super* een afkorting van *supernumerary*. Het betekent: figurant.

En ten slotte: *I only wanted to give you a hand* betekent NOOIT: Ik wou je alleen maar een hand geven.

HET GROOT INSTINKBOEK – XXI –
(Of: Eindredactionele mijmeringen)

Je moet als afluisteraar wel bijzonder op je hoede wezen, wil je het verschil horen tussen *Asian* en *ASEAN* (Association of South East Asian Nations). Goed op de context letten lijkt me de enige mogelijkheid.

YOU HAVE ME AT A DISADVANTAGE

niet: Zo kan ik niet tegen u op, maar: U blijkt mijn naam te kennen, al ken ik de uwe niet.

HOUSEHOLDER

niet: huishoudster, maar: hoofdbewoner/woonster

DISTASTEFUL

niet: smakeloos (dat is of *tasteless* of *in bad taste*) maar: weerzinwekkend

RECEIPT

een ontvangstbewijs voor geld noemen wij niet: reçu, maar: *kwitantie*.

CONFESSION

(van een misdadiger) niet: schuldbekentenis (dat is: *IOU*), maar: bekentenis

JERSEY

trui

jersey (Ned.) – *knitwear*

ENGELS: EEN RARE TAAL - bewijs 4

Het zwarte vogeltje met een rode staart dat bij ons zo terecht *roodstaart* heet, heet in 't Engels *redstart*. Zelfs een kind kan beseffen dat het diertje in 't Engels *red ending* zou moeten heten.

Afdeling *LACHEN GEBLAZEN*

I GAVE UP TANGLING WITH WOMEN DONKEY'S YEARS AGO

Ik bemoei me al jaren niet met ezelingen.

TURN DOWN THE BED

draai het bed omlaag (als dat de bedoeling was, zou er *crank* gestaan hebben i.p.v. *turn*.)

AN ACT OF GOD

goddelijk ingrijpen (i.p.v. force majeure)

THREE SQUARES

drie honkbalvelden (waar bedoeld werd: three square meals a day). Een honkbalveld is trouwens geen *square*, maar een *diamond*)

TORTURER

martelaar (i.p.v. folteraar)

Het woord martelaar lijkt erop te wijzen dat de benoemde de handeling pleegt, terwijl hij de handeling juist ondergaat. Andere woorden waarbij dat het geval is, zijn *gijzelaar* en *hausmacher*.

Afdeling HET OPGEHEVEN WIJSVINGERTJE

Het land in Zuid-Amerika heet Colombia, niet Columbia, maar oude kunstschaten die daar gevonden worden, heten pre-Columbiaans, niet pre Colombiaans. Ze dateren namelijk uit de tijd voor Columbus. Maar misschien is het toch maar beter om dat wat duistere woord te vervangen door: oude Indiaanse kunst o.i.d.

Een VLEGENIER, zo heeft een geestig mens eens opgemerkt, is iemand die vliegen vangt en africht voor de jacht. Iemand die vliegt, heet een *vlieger* of een *piloot*. Het is niet waar dat ergens in het verleden het woord *vliegenier* algemeen gebruikt werd. Het werd al in de jaren '30 veroordeeld door alle schrijfmeneren.

De universiteit annex beroemd ziekenhuis in Philadelphia heet Johns Hopkins, genoemd naar een meneer die van z'n achternaam Johns Hopkins heette. Als Spaanssprekenden in scripts *Louis* of *Raoul* heten, dan kunnen ze in ondertitels toch beter *Luis* en *Raül* heten. Op dezelfde manier kunnen Arabieren die in het script *Kahn* heten, beter *Khan* genoemd worden.

En tenslotte: Het woord *onmeedogenloos* bestaat niet. En de uitdrukking *het puikje van de zalm* ook niet.

Honkbal, een exotische sport

zoals blijkt uit een aantal vertaalfouten uit verleden en heden.

Voorbeelden:

The Series (voluit: The World Series) is een reeks wedstrijden (best of seven) tussen de kampioenen van de American League en de National League (de *pennant winners*, die als overwinnaars uit de *playoffs* zijn gekomen).

A Series bet is dus niet: een serie weddenschappen, maar een weddenschap op de einduitslag van de World Series.

The Best second-base man is niet de beste speler op een na, maar de beste tweedehonkman.

The pitcher struck out each man. De werper *sloeg* ze niet uit, hij *wierp* ze uit (op drie slag).

BALL – wijd
STRIKE – slag

En wat moeten we denken van de volgende dubbeltitel?

Little pitchers have big ears
- Catchers too?

Kleine potjes hebben grote oren.
- Vangers ook?

EEN UITSTAPJE NAAR HET VERLEDEN

He took it like a cigar store Indian. Vroeger (Opa vertelt) hadden sigarenwinkels in Amerika bij wijze van uithangbord een houten beeld van een Indiaan met vederbos voor de deur staan. Stonden levende Indianen al bekend als stoïcijns, voor houten Indianen gold dat natuurlijk dubbelop. De betekenis is dus: Hij incasseerde de slag met onbewogen gezicht.

He comes on like Gangbusters. In de jaren '30 was Gangbusters een populaire radiomisdadserie met een vrij lawaaiige intro-melodie. De uitdrukking betekent zo ongeveer: Hij komt met veel poeha binnen, of: Hij domineert elk gesprek.

Afdeling *PIES EN POEP*

Jullie maken de vertalingen grover dan het origineel! Dat was het verwijt van een zendgemachtigde. Niks van waar, was uiteraard ons gebelgde commentaar. Of had die zendgemachtigde toch een beetje gelijk?

Enkele vragen:

Is *pissen* een adequate vertaling voor: *to relieve oneself*? Of gebruikte de spreekster die term omdat ze juist niet het equivalent van pissen wilde gebruiken? Is *stront* aan te bevelen als vertaling van *trouble*? Als iemand *cute* wordt genoemd en wij noemen hem *een scheet*, denken we dan wel eens aan de bonbonschaaltjes in alle huiskamers waarboven onze woorden zweven? Is *klootzak* nog het enige overgebleven scheldwoord in de Nederlandse taal? Als in een keurige kinderserie iemand een *wimp* wordt genoemd, moet het dan altijd een mietje zijn en nooit eens een halve zachte, of een zacht ei?

En tot slot: de belachelijkste ondertitel van de laatste maanden:

Ga, Heer, begin aan de schepping en zet 'm op.

HET GROOT INSTINKBOEK –XXIII–
(Niets is zo permanent als het tijdelijke,
en niets is zo tijdelijk als een permanent)

Op Hawaii (let op de spelling) ligt de marinebasis Pearl Harbor. Britse scripts noemen die hardnekkig Pearl Harbour. Maar Hawaii hoort bij Amerika, en de Amerikanen mogen zelf beslissen hoe ze hun aardrijkskundige namen spellen, zonder Britse inmenging.

SURVEILLANCE

(Eng.) observatie
surveillance (Ned.) – *patrolling*

SHINGLE

niet alleen een dak- of wandspaan, een strand van leisteengruis, een bepaald soort dameskapsel uit de jaren '30 (het soort geplakte permanent van Jean Harlow), maar ook het uithangbord van een arts of advocaat.
He hung out his shingle - Hij vestigde zich als arts (of advocaat).
En verder is *the shingles* ook nog de ziekte *gordelroos*.

STATE DEPARTMENT

ministerie van *Buitenlandse Zaken* (niet van *Binnenlandse Zaken*).

A HORSE CHESTNUT is heel wat anders dan *a chestnut horse*.

TARMAC

(op een vliegveld) niet: het asfalt, maar: het *platform*

MARINES

mariniers

marine (Ned.) - *navy, naval forces* MARINE (Eng.)

bijvoeglijk naamwoord: de zee of de oceaan betreffende, als in *marine biologist*. Dat is geen marine-bioloog, maar een zoutwater-bioloog.

Om duistere redenen geeft Van Dale voor *midshipman* ook marinekorporaal. Dat moet wel een erg zeldzame rang zijn, want ik ben *midshipman* nog nooit anders tegengekomen dan in de betekenis *adelborst* (zeeofficier in opleiding). Het Britse koosnaampje voor de adelborst is *snotty*, het Amerikaanse *middy*. Een *middy dress* is dan ook een matrozenjurk, en geen midi-jurk.

Het loont altijd wel de moeite om nautische zaken even door te praten met een van de 'pekbroeken' op de afdeling.

Hetzelfde geldt - mutatis me tante - voor rooms-katholieke zaken en termen, zodat niet in één film de paters, pastoors, kapelaans en dekens wat ongeorganiseerd door

elkaar dartelen. Er zijn voldoende mensen op de afdeling te vinden die dat soort dingen (nog) weten, en ook dat een katholiek *verrijzenis* zegt, geen *opstanding* en *verlosser*, geen *heiland*.

CHEF

niet: de directeur, maar de *kok* (niet eens de chef-kok; ze noemen zich ook chef als ze niet eens een brigade —vakterm — onder zich hebben.)

CHANGE OF LIFE

niet: een verandering in je leven, maar: de *menopauze*, de *overgang*

CARNIVAL

(Eng.) - praktisch altijd: kermis. Carnaval in New Orleans: Mardi Gras. Verder wordt het in de Angelsaksische landen niet gevierd

Het woord UNIFORM moet vaak vertaald worden met *tenue* en niet met uniform. Het tenue van de jockey heet in het Engels *colours*, in het Nederlands *buis*.

De uitdrukking SON OF A BITCH is behalve een moeilijk vertaalbaar scheldwoord ook vaak een uitroep van verbijstering, iets als *asjemenou!* of iets pittigers.

Als de wielrenner Sean Kelly in een interview heel duidelijk lijkt te zeggen *Pyrenees*. dan heeft ie het over de etappewedstrijd *Paris-Nice*. Daar heeft ie het namelijk altijd over.

Het spijt me. Deze aflevering is een beetje een grabbelton geworden, zonder handige lijstjes, zonder vaste rubrieken. Volgende keer beter.

Nu alleen nog de rubriek:

DE LELLIJKSTE ONDERTITEL VAN DE LAATSTE TIJD

Ik kan er mijn vinger niet op leggen (in plaats van: Het wil me niet te binnen schieten o.i.d.).

HET GROOT INSTINKBOEK -XXIV-
(Of: Stille wateren hebben natte gronden)

GAL SPUWEN

The Sunday Times wist onlangs te melden dat koningin Elizabeth het hevig oneens was met het beleid van Mrs Thatcher. Ze zou dit beleid *uncaring* genoemd hebben. De Nederlandse pers die het bericht overnam, vertaalde dat met *onbekommerd* of met *zorgeloos*. Een veel betere vertaling lijkt mij *liefdeloos*.

Een krant is een meneer, zeggen ze, maar dan wel een meneer met een kort geheugen. De ene dag melden ze dat het lijk van een Poolse priester in de *Wisla* gevonden is en de daarop volgende dag is het in de *Vistula*. Waarom wij die rivier met de Duitse naam *Weichsel* aanduiden, weet ik ook niet, maar zo hebben we het wél (denk ik) op school geleerd.

Mythologische figuren in de Engelse taal

JOHN/JANE DOE

(lijk van) niet geïdentificeerde man/vrouw

JOHN DOE vs. RICHARD DOE

een of andere civiele rechtszaak

Mr FOREMAN

de voorman van een jury in een rechtszaak

HIZZONER (His Honor)

Amerikaanse wijze om een *rechter* of *burgemeester* achter zijn rug aan te duiden.

PC BLOGGS

een of andere hufter van een agent

MRS BLOGGS ACROSS THE ROAD

zij van hierover

AGGIE BLOGGS

die actrice (ballerina) met haar kapsones die ongetwijfeld haar naam veranderd heeft

BOX & COX

Jut en Juul, die twee onafscheidelijken

DARBY & JOAN

een bejaard, nog steeds verliefd stel

Mrs MALAPROP

iemand die moeilijke woorden verkeerd gebruikt

En dan nog een lijstje met recente en permanente instinkers

ICE-PICK

niet: ijshouweel, maar: ijspriet (vroeger in iedere keuken aanwezig om een staaf ijs in handzamer brokken te verdelen)

QUICK MARCH

(als militair commando) - voorwaarts mars. Niet: looppas. Dat is: *on the double*.

CORN SYRUP

niet: maïssirop, maar: glucose, witte stroop

MOTOR

(meestal) auto, en geen motor. Vgl.: motor(ing) club, motorway, General Motors

CLEAVE

niet alleen: klieven, maar ook: kleven, beklijven

(*May his tongue cleave to the roof of his mouth!* was vertaald met: Moge zijn tong zijn verhemelte klieven!)

FLOAT

niet: vlot (dat is: raft), maar praalwagen of ander soort wagen, zoals *milk float*: de kar van de melkboer.

a float is ook nog: een Seven-Up met een bolletje roomijs erin.

BEASTLY - meestal niet: beestachtig, maar meer: onbeschoft, pesterig

En tot slot:

Er is een groot verschil tussen *a baby's nap* en *a baby's nappie*.

HET GROOT INSTINKBOEK -XXV-
(Of: Stinkende heelmesters maken zachte wonden)

Nog een paar nagekomen mythologische figuren

MRS MOP(P)
de werkster

MRS GRUNDY
'de mensen' die overal wat kwaaddenkends op te zeggen hebben

I HATE
is een uitdrukking die de Angelsaksen in de mond bestorven ligt.
Ik haat is meestal de slechtste vertaling. Twee andere mogelijkheden:
I hate soccer - Ik heb wat tegen voetbal.
I don't like A. but I really hate B - A mag ik niet, maar B nog veel minder.

Daarentegen betekent *Everything's lovely in the garden* niet: De tuin ligt er mooi bij, maar: Alles is pico-bello. (De tuin komt in het stuk niet voor.)

Two people are helping the police with their investigations staat er minstens eenmaal per dag in elke Engelse krant. Het betekent gewoon: Er zijn twee arrestaties verricht, maar er is nog niemand in staat van beschuldiging gesteld. Van 'helpen van de politie' is geen sprake.

FANCY MEETING YOU HERE
niet: ik dacht wel dat je zou komen, maar: hee, jij ook hier?

THE TENNIS/GOLF PRO
niet: de tennis-/golfprof, maar: de tennisleraar/golfinstructeur

ORDERLY
niet: ordonnans (dat is: *dispatch rider*), maar: oppasser (persoonlijk bediende van een officier)
Een verouderd *Brits* woord voor *orderly* is: *batman*.
In het militaire kan een *orderly* ook nog zijn: iemand belast met het schoonmaken van een onderdeel van het etablissement. Bij de marine noemden we dat vroeger een *paai*, maar dat zal intussen ook wel verouderd zijn.
In het ziekenhuis is *orderly* een niet-verpleegkundige die brancards duwt of steken leegt.

KLEINE OORZAKEN. KLEINE GEVOLGEN
Een klein aantal grammaticale en spelfouten blijkt bijna onuitroeibaar te zijn. Dit is

een laatste poging om er nog wat aan te doen. Daarna geef ik het op en leg ik me erbij neer dat deze fouten ten eeuwige dage op het scherm zullen blijven verschijnen in alle vertalingen die niet de eindredactie zijn gepasseerd of waaraan de eindredactie door enigerlei oorzaak niet de gewenste aandacht heeft geschonken.

de meervouds- en tweede naamvals-s:

baby's - maar cafés, nandoes, cadeaus
Cato's, Kennedy's - maar Nicks moeder

het verbindingsstreepje:

Zuid-Afrika, maar: Zuidafrikaans, West-Duitsland, maar: Westduits
Latijns-Amerika, maar: Latijnsamerikaans

Het trema-trauma:

ceremoniële, maar: ceremonieel officiële, maar: officieel
ook: geïrriteerd, geïllustreerd, geüniformeerd niet: geobserveerd, geoorloofd
evenmin: gooien, vlooien, koeien
(voor wie dit laatste niet gelooft: vergelijk *bemoeien* en *Bedoeïen*)

Eén woord is beter dan twee:

ervan, ernaar, erbij, ermee, erdoorheen, bovenop, onderdoor, en nog vele andere.

Niet fout, maar een tikje slechter leesbaar zijn *nodeloze splitsingen van werkwoorden*, zoals:

op laten schrijven, aan komen lopen e.d. Ik geloof dat het laten afweten zich makkelijker laat lezen dan het af laten weten.

- Bijlage 2 –
RANGEN EN STANDEN

MILITAIRE RANGEN – LANDMACHT

<i>Engels</i>	<i>Nederlands</i>	<i>aanspreektitel</i>
general	generaal	generaal
lieutenant general	luitenant-generaal	generaal
major general	generaal-majoor	generaal
brigadier	brigade-generaal	generaal
colonel	kolonel	kolonel
lieutenant colonel	luitenant-kolonel	overste
major	majoor	majoor
captain	kapitein	kapitein
Lieutenant	eerste luitenant	luitenant
second lieutenant	tweede luitenant	luitenant
warrant officer	adjutant-onderofficier	adjutant
sergeant major	sergeant-majoor	majoor
sergeant first class	sergeant 1e klas	sergeant
sergeant	sergeant	sergeant
corporal first class	korporaal 1e klas	korporaal
corporal	korporaal	korporaal
lance corporal	soldaat 1e klas	soldaat
private	soldaat	soldaat

MILITAIRE RANGEN – LUCHTMACHT

<i>Engels</i>	<i>Nederlands</i>	<i>aanspreektitel</i>
air chief marshal	generaal	generaal
air marshal	luitenant-generaal	generaal
air vice marshal	generaal-majoor	generaal
air commodore	commodore	commodore
group captain	kolonel	kolonel
wing commander	luitenant-kolonel	overste
squadron leader	majoor	majoor
flight lieutenant	kapitein	kapitein
flying officer	eerste luitenant	luitenant
pilot officer	tweede luitenant	luitenant
warrant officer	adjutant-onderofficier	adjutant
flight sergeant	sergeant-majoor	majoor
sergeant first class	sergeant 1e klas	sergeant
sergeant	sergeant	sergeant
corporal	korporaal	korporaal

leading aircraft man	soldaat 1e klas	soldaat
airman	soldaat	soldaat

MILITAIRE RANGEN – MARINE

<i>Engels</i>	<i>Nederlands</i>	<i>aanspreektitel</i>
admiral of the fleet	admiraal	admiraal
admiral	luitenant-admiraal	admiraal
vice admiral	vice-admiraal	admiraal
rear admiral	schout-bij-nacht	admiraal
commodore	commandeur	commandeur
captain	kapitein-ter-zee	kolonel
commander	kapitein-luitenant-ter-zee	overste
lieutenant commander	luitenant-ter-zee 1e klas	mijnheer
	luitenant-ter-zee 2e klas. oudste	
senior lieutenant	cat.	mijnheer
lieutenant	luitenant-ter-zee 2e klas	mijnheer
sub-lieutenant	luitenant-ter-zee 3e klas	mijnheer
warrant officer	opperschipper	opper
chief petty officer first class	schipper	schipper
chief petty officer	bootsman	bootsman
petty officer	kwartiermeester	kwartiermeester
leading seaman	matroos 1e klas	matroos
able seaman	matroos 2e klas	matroos
ordinary seaman	matroos 3e klas	matroos

RANGEN BIJ DE AMERIKAANSE POLITIE

Hoewel deze rangen niet geheel en al vergelijkbaar zijn met de Nederlandse politierangen hebben we toch geprobeerd om een en ander naast elkaar te zetten.

chief commissioner - hoofdcommissaris
 commissioner - commissaris
 inspector - zie HGI XX
 captain - hoofdinspecteur
 lieutenant - inspecteur
 full sergeant - adjudant/adjudant-inspecteur
 sergeant - brigadier
 chief constable - hoofdagent
 constable/patrolman - agent

In de Verenigde Staten is een rechercheur iets anders dan in Nederland. Die titel staat daar namelijk voor een rang en niet, zoals bij ons, voor een functie. Men kan

hier dus zijn agent-rechercheur, hoofdagent- rechercheur enz. In New York is detective een functie én rang.

RANGEN BIJ DE ENGELSE POLITIE

chief commissioner - hoofdcommissaris

commissioner - commissaris en chef van Metropolitan Police in Londen en van de City of London Police Force

chief constable - korpschef buiten Londen

chief superintendent - hoofdinspecteur

superintendent - inspecteur

chief inspector - (ook een soort) inspecteur

inspector - adjudant (kan in Eng. iemand van ca. 30 jaar zijn, in Ned. meestal 45 of ouder)

station sergeant - brigadier

sergeant - hoofdagent

constable – agent

- Bijlage 3 -
DE GRAFISCHE VORMGEVING VAN ONDERTITELS

1. Vraagtekens en uitroeptekens¹⁾ aansluitend aan het laatste woord, zonder spatie.
2. De bovenste regel in redelijkheid volmaken. Afbreken op woordgroepen, indien mogelijk.
3. Inserts van enkele woorden in HOOFDLETTERS, gecentreerd. Koppen van kranten en andere op zinnen lijkende inserts bij voorkeur *niet* in hoofdletters.
4. Cursivering van woorden is aan te bevelen voor namen van boeken, schepen en dergelijke. Niet cursiveren voor het aangeven van de klemtoon of om duidelijk te maken dat de spreker niet in beeld is (dat ziet de kijker zelf wel). Ook anderszins cursivering beperken. Maak gebruik van de natuurlijke klemtoon.
5. Bij het ondertitelen van liedjes heeft de voorkeur het systeem: kleine letters, geen interpunctie, niet in- en uitpunten²⁾. Opera's, gezangen en verhalende liedjes zijn meer gediend bij een ondertiteling met hoofdletters en interpunctie, maar zonder het in- en uitpunten. Het is belangrijk om consequent te zijn, binnen één liedje, maar ook binnen één programma.
6. Na een leesteken volgt een spatie. Hoewel ...(het inpunten van een afgebroken titel) een leesteken is, volgt hierna geen spatie. Hetzelfde geldt, omgekeerd, voor uitpunten.
7. Als een woord of enkele woorden tussen aanhalingstekens wordt/worden geplaatst, valt een punt buiten de aanhalingstekens. Wordt een hele zin aangehaald en móet die tussen aanhalingstekens staan, dan valt de punt binnen de aanhalingstekens. Gebruik het 'enkele' aanhalingsteken. Maak een spaarzaam gebruik van de aanhalingstekens.
8. Dubbeltitels: geen streepje voor het eerste deel (dit is een overblijfsel uit de goeie ouwe tijd, toen typistes d.m.v. het eerste streepje werden gewaarschuwd dat ze de tweede regel met een streepje moesten beginnen). Voor het tweede deel: streepje, spatie, hoofdletter. Wordt de eerste regel ingepunt, dan valt het streepje voor de tweede regel onder de tweede punt en de spatie onder de derde³⁾.
9. Als klemtoon gebruiken we dit accent: á. Moet b.v. het woordje 'hij' worden beklemtoond, dan de letters i en j gebruiken en die beklemtonen. Bij het accentueren van een diftong het accent alleen op de eerste letter van die tweeklank plaatsen (móet, díe). Maak in ieder geval een spaarzaam gebruik van accenten (zie 4).
10. Beperk het gebruik van (haakjes), - gedachtenstreepjes - en ...denkpuntjes.
11. Als bij een samengestelde zin de eerste zin eindigt op een werkwoordsvorm en de tweede zin begint met een werkwoordsvorm, dan verdient het aanbeveling de twee werkwoordsvormen te scheiden door een komma: Als de kat van huis is, dansen de muizen. Zou de komma aan het eind van de bovenste regel vallen, dan wordt hij *niet* weggelaten.

12. Als een zin met een getal of cijfers begint, wordt het eerstvolgende woord *niet* met een hoofdletter geschreven. *Wel* met een hoofdletter worden geschreven de bijvoeglijke naamwoorden van landsaanduidingen: Nederlands, Duitse; en namen van talen: Engels, Frans, Urdu, Ivriet. *Niet* met een hoofdletter worden geschreven namen van valuta: dollar, pond, dinar; en adellijke titels: sir, lord, lady⁴).
Schrijf getallen tot en met twintig en de tientallen tot en met honderd voluit. Behalve als het te lang wordt, dan houdt dit principe op na tien of twaalf. (Ober, 3 koffie -- dat blijft lelijk.) Zet bij duizendjes boven de 9000 een puntje voor de drie laatste nullen (17.000).
13. In navolging van de NBG-bijbel gebruiken wij voor God/Christus de hoofdlettervorm bij persoonlijke voornaamwoorden, niet bij bezittelijke voornaamwoorden (Ik, Hij - maar: mijn, zijn) en zeker niet bij betrekkelijke voornaamwoorden, zoals sommigen (anderen dus) soms doen. Met de EO is overeengekomen dat in hun programma's de Bijbel met een hoofdletter wordt geschreven.
14. Doctor is afgekort *dr.*, maar bij een arts schrijven we bij voorkeur 'dokter' voor de naam.
15. Als na een dubbele punt een (soort) directe rede volgt, begint die met een hoofdletter. Ik dacht: Wat krijgen we nou?
Als een ondertitel eindigt met een dubbele punt, wordt die (zonder spatie) gevolgd door een liggend streepje. Zo dus:-
16. We gebruiken de voorkeursspelling van het Groene Boekje, op enkele uitzonderingen na. Wij schrijven bijvoorbeeld: appèl en antichrist. Voor de spelling van geografische namen raadplegen we de ANS of de WP. Liever niet VD⁴), en zeker niet het 'blauwe boekje' van het ANP.
17. Het verdient aanbeveling om, wanneer de eerste regel van een titel met een apostrof begint, de tweede regel met een spatie (shift- spatie, dus) aan te vangen.

¹) Eigenlijk is elk uitroepteken er een te veel (en niet: teveel). In- en uit punten gebeurt d.m.v. drie (...) puntjes.

²) Als een zin door iemand anders in de/een volgende titel wordt afgemaakt, moet die afgemaakte zin niet worden ingepunt.

³) Angelsaksen behoeftletteren alles wat los en vast zit (the Queen, the President, the Jews). Laten wij die gewoonte niet overnemen.

⁴) Van Dale, dus.